

בבא מציעא קי"ג

אם יש עדים שתבעו עד שעבר בבל תלין למדנו במשנה, שאם יש עדים שהשכיר נתנו לו זמן להשבע וליטול יום אחד תבעו, הרי זה נשבע ונוטל. הגמרא שואלת, הרי הוא תובעו לפנינו³³¹, ולמה צריכים עדים שתבע אותו? אמר רבי אסי, שיש עדים שהפועל תבעו בזמנו ולא שילם. שואלת הגמרא, שמא אחרי שהעדים הלכו משם, בעל הבית פרעו בו ביום כדי לא לעבור בבל תלין? אמר אביי, שתבעו את בעל הבית כל זמנו עד שעבר עליו בבל תלין. שואלת הגמרא, האם בשביל שתבעו כל היום ולא נתן לו, השכיר יהיה נאמן לעולם שלא קיבל את שכרו, ואם הבעל הבית ירצה להשבע לא נאמין לו, האם השכיר משהה את שכרו כל כך³³²? אמר רב חמא בר עוקבא, חכמים נתנו לו יום אחד להשבע וליטול לאחר זמנו כנגד כל היום של תביעה.

משנה

המלוה את חבירו לא המלוה את חבירו והגיע זמנו ולא פרעו, לא ימשכנו³³³ אלא ימשכנו אלא בב"ד בבית דין. ולא יכנס לביתו ליטול משכנו, שנאמר: "פחויץ תעמד והאיש אשר אתה נשח בו יוציא אליך את העבוט החוצה". היו לו שני כלים, וחובו כנגד שניהם ומשכנו בשניהם, נוטל אחד ומחזיר אחד בשעה שהוא צריך לזה יחזירנו לו משום החזרת העבוט, ויעכב את השני וכשהלוח יצטרך את השני יטול את הראשון ויחזיר את השני. ומחזיר את הכר בלילה³³⁴ ואת המחרישה³³⁵ ביום.

ואם מת, אינו מחזיר ליורשיו. שאין כאן מצות השבת העבוט אלא ימכרנו ויגבה

331 הגמרא הבינה עכשיו שאם יש עדים שתבעו הוא אפ' לאחר זמנו והקשו מה צריכים את העדים. והיו יכולים לשאול גם מדוע נשבע ונוטל. תוס'.

332 תוס' הקשו הרי אין בזה ראייה שנפרע שהרי חזקה שאין השכיר משהה אינה מועילה בלא החזקה שאין בעל הבית עובר בלא תלין. ובעל הבית אינו עובר אלא ביום ראשון ולא אחר כך. אלא הקושיה היא אם לעולם השכיר נשבע ונוטל אינה תקנה טובה שיהיה נאמן לעולם לומר שבעל הבית לא פרע. תוס'.

333 אפילו בשוק.

334 תוס' מוקשה על הגמרא בתמורה שמקשה לרבא שא' כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני מהשבת העבוט. מנין שמדובר במשכנו באיסורו. וי"ל שהמקשה סומך על מעשים בכל יום שמחזיר אפ' במשכנו שלא ברשות, או שקשה מהברייתא לקמן בדף קי"ד: כפי שרב ששת מפרש אותה, המלוה את חברו אינו רשאי למשכנו ואם משכנו חייב להחזיר לו. תוס'.

335 קשה לר"ת כצד לקח את המחרשה הרי שנינו החובל צמד פרות חייב עליו, ורש"י מפרש משום שחורשים בהם והם דברים שעושים בהם אוכל נפש, וגם מחרשה היא כלי שעושים בו אוכל נפש, ועוד קשה על רש"י שלא נראה לחייב אלא בדומה לריחיים ורכב שמתקנים בהם את האוכל עצמו. ונראה לר"ת שחייב על צמד פרות משום שדשים בהם את התבואה. ור"ת גורס זוג של מספרים ולא של ספרים, שגוזזים בהם ירקות. ונראה לר"ת שמחרישה אינה מחרשה לחרוש קרקע אלא מגרדת שמגרדים בני אדם במרחץ וכן משמע מהגמרא לקמן שמעמידה במחרישה של כסף. תוס'. ומהרש"ל כתב שמרש"י משמע כרוב המפרשים שהיא מחרשה ממש. והרמב"ם והרמב"ן והרשב"א מפרשים מחרשה ממש ובסה"ת תירץ את קושיית התוס' שהמשנה מדברת בעבר ומשכנו. והרמב"ן והרשב"א תירצו שמותר לחבול לכתחילה כלים שעושים אוכל נפש שלא בשעת מלאכתו. וכו' בירושלמי. והרמב"ם סובר כתוס' שאסור לחבול אפ' שלא בשעת מלאכה. הגהות הגר"א.

חובר³³⁶. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אף לעצמו אינו מחזיר אלא עד שלשים יום, ומשלשים יום והלאה מוכרם בבית דין.

גמרא

שמואל א' ששליח ב"ד אינו רשאי אמר שמואל, שליח בית דין אינו רשאי ליכנס לביתו ולמשכנו אלא רואהו בשוק ומנתק ממנו דבר

להכנס לביתו

שאוחז בידו. שואלת הגמרא, והרי ששנינו במשנה המלוה את חבירו לא ימשכנו אלא בבית דין. ומכאן שבבית דין ממשכנים בתוך הבית של החייב? מבארת הגמרא, ששמואל יאמר שהמשנה אומרת שהמלוה את חבירו לא ינתחנו אלא בבית דין³³⁷. ושליח בית דין יקח ממנו את המשכון בשוק, אבל לא ימשכנו בביתו.

וכן משמע מהסיפא לא יכנס וכן מסתבר ממה ששנינו בסיפא לא יכנס לביתו לביתו ליטול משכנו. אם מדובר על בעל חוב הרי שמענו

ליטול משכנו

זאת מהרישא. אלא בשליח בית דין. ודוחה הגמרא שמכאן אין ראייה, המשנה אומרת כך³³⁸ שהמלוה את חבירו לא ימשכנו אלא בבית דין³³⁹, ומכאן שבבית דין ממשכנים בביתו. ובעל חוב אפילו לא מנתק ממנו ברחוב, גזירה שמא יכנס לביתו ליטול משכנו³⁴⁰.

"לא יחבול ריחיים ורכב" דבר אחר חובל "לא יחבול ריחיים ורכב" דבר אחר חובל "לא יחבול ריחיים ורכב" דבר אחר חובל "לא יחבול ריחיים ורכב" דבר אחר חובל "לא יחבול ריחיים ורכב" דבר אחר חובל

דברים אחרים חובל "ולא תחבל בגד אלמנה" אבל של אחרים תחבול, וחבילה משמע מתוך הבית שהרי ריחיים ורכב מצויים בתוך הבית.³⁴¹ אם מדובר בבעל חוב הרי כתוב: "לא תבא אל ביתו לעבט עבטו". אלא בשליח בית דין? פירש רב פפא בנו של רב נחמן לפני רב יוסף, ויש אומרים רב פפא בנו של רב יוסף לפני רב יוסף, מדובר בבעל חוב. ולא תדייק מכאן כלים אחרים חבול. וגם בכלים אחרים עובר משום "לא תבא אל ביתו לעבט עבטו". וצריך להוסיף לאו שני משום "לא יחבל ריחיים ורכב" לעבור עליו בשני לאוים.

"בחוץ תעמד" והאיש" לרבות ומביאה הגמרא ראייה ששליח בית דין נכנס לבית שליח ב"ד הוא כמלוה של הלזה למשכנו ממה ששנינו על הכתוב: "בחוץ תעמד והאיש אשר אתה נשה בו יוציא אליך את העבוט החוץ". ממה שנאמר "בחוץ תעמד" האם איני יודע שהאיש שאתה נושה בו יוציא את העבוט! והכתוב

336 שכתוב "השב תשיבם לו" לו ולא ליורשין. רש"י.

337 תוס' הקשו ומנין שניתוח אסור? ואומר ר"י שאסור מדרבנן גזירה שמא יכנס לביתו. תוס'.

338 תוס' תמהו לפי הגרסא של חסורי מיחסרא האם אומרים חסורי מיחסרא כדי להקשות! וי"ל שאין לחוש לכך כיון שאינו מגיה כל כך, וברוב הספרים הגרסא היא הכי קאמר. תוס'.

339 חסורי מיחסרא וה"ק. הג' הב"ח.

340 הג' הב"ח.

341 רש"י.

”וְהָאִישׁ“ בא לרבות שליח בית דין. ולכאורה שליח בית דין הוא כלוה, שיכנס לתוך הבית ואשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט. ודוחה הגמרא לא, שליח בית דין הוא כמלוה והכתוב אומר בחוץ תעמוד, המלוה והאיש, שליח בית דין. ואשר אתה נושה בו, הלזה יוציא את העבוט מביתו.

ונחלקו תנאים בדבר בברייתא אחת ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו שהכתוב : ”אם שנינו ששליח ב”ד עומד מבחוץ
חָבַל תַּחְבֵּל שְׁלֵמַת רֶעֶךָ עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תִּשְׁיַבְנוּ לוֹ“
מדבר בשליח בית דין ולא בבעל חוב. שהרי כשכתוב : ”כִּי תִשֶׁה בְּרֶעֶךָ מִשְׁאֵת מְאוּמָה לֹא תָבֵא אֶל בֵּיתוֹ לְעֵבֶט עֲבֹטוֹ“ נאמר שבעל חוב אינו רשאי להכנס לביתו של הלזה. והכתוב ”אם חָבַל תַּחְבֵּל שְׁלֵמַת רֶעֶךָ“ מדבר בשליח בית דין, שרשאי להכנס לחובלו. ואם חבול תחבול על ידי שליח בית דין עד בוא השמש תשיבנו לו. והדבר שנוי במחלוקת תנאים, שנינו בברייתא, שליח ב”ד שבא למשכנו לא יכנס לביתו למשכנו אלא עומד מבחוץ והלה מוציא לו משכון, שנאמר : ”בַּחוּץ תַּעֲמֹד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אֶתָּה נֹשֶׂה בוֹ יוֹצִיא אֵלֶיךָ אֶת הָעֲבוֹט הַחוּצָה“, והאיש שהוא שליח בית דין גם הוא יעמוד בחוץ.

ובברייתא אחרת שנינו, בעל חוב שבא למשכנו לא יכנס לביתו למשכנו אלא עומד בחוץ והלה נכנס ומוציא לו משכנו שנאמר בחוץ תעמוד ושליח בית דין שבא למשכנו נכנס לביתו וממשכנו. ולא ימשכנו דברים שעושים בהן אוכל נפש, שהתרבו מ”כִּי נֶפֶשׁ הוּא חָבֵל“. ונותן מטה ומטה, ומצע³⁴² לעשיר, מטה ומטה ומפץ לעני³⁴³ ³⁴⁴. לו אבל לא לאשתו ולא לבניו ולבנותיו³⁴⁵. כדרך שמסדרין³⁴⁶ לבעל חוב כך מסדרין בערכין. שואלת הגמרא, הרי עיקר סידור כתוב בערכין? אלא יש לומר, כשם שמסדרין בערכין כך מסדרין בבעל חוב.

מטה א' לאכול וא' לישון שואלת הגמרא על מה ששנינו, ונותן מטה ומטה, ומצע לעשיר, מטה ומטה ומפץ לעני. למי נותנים לו את המטה השניה, אם לאשתו ובניו הרי שנינו, לו אבל לא לאשתו ולא לבניו ולבנותיו. אלא שתיהן לו עצמו, מטה אחת שהוא אוכל עליה, ואחת שהוא שוכב עליה. כמה שאמר שמואל, אני יודע רפואה לכל דבר חוץ מלשלושה דברים (א) מי

342 של לבד במקום שאין כסתות. רש”י.

343 לפי מה שהורגל שכתוב בערכין ”ואם מך הוא מערכך“ ודורשים החייהו מערכך, הגובר הבא למשכנו כשאין ידו משגת והוא נידון בהשגת יד ”והעריך אותו הכהן“ משאיר לו כדי חייו ונטל את השאר ויצא ידי הקדש. ואפי' העשיר לאחר שאמדהו ונטל מה שבידו. ומכאן לומדים שמשאירים לבעל חוב לו כדי חייו שלומדים ”מיכה“ רש”י.

344 דעת הרמב”ם שנותן את אלו לא את השאר שמסדרים בשעת גביה. הרמב”ן והרשב”א כתבו שמסדרים לו כאן את כל הסדור. דעת הרא”ש שאין נותן לו כלום ונותן נאמר על שעת הגביה. ודעת הרמב”ן שרק את מה שאינו צריך תמיד לא משאירים לו, אלא בשעה שצריך. הגהות הגר”א.

345 ”החייהו“ כתוב ולא הוטל על המלוה להחיות את בני ביתו. רש”י.

346 מסדרין ששמים להניח לו צרכי חייו לשון והעריך אותו, לשון אחר שמסדרין לשון שריד. רש”י.

שאוכל 'אהינא' תמרה מרה קודם אכילה. (ב) מי שקושר חבל פשתן לח על מתניו. (ג) מי שאוכל פת ואינו הולך ארבע אמות קודם השינה. ולכן נותנים לו מטה שניה וישים אותה במרחק ארבע אמות ממקום אכילתו, ולא יישן על המטה שאכל.

רשב"ג אומר אף לעצמו אינו מחזיר אלא עד שלשים יום מכאן ואילך מוכרן בבית דין אם מוכרים אותם אחרי שלשים יום בודאי שלא מסדרים לו³⁴⁷. שואלת הגמרא האם מוכרים אותם, הרי שנינו במשנה, מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום? עונה הגמרא, שהתנא שנה לפני רב נחמן את המשנה כרבן שמעון בן גמליאל. רבן שמעון בן גמליאל אומר כדרך שמסדרין בערכין כך מסדרין בבעל חוב. ורב נחמן אמר לו הרי לרשב"ג מוכרים את כלי תשמישו לגמרי, ולא ישאיר לו לפי צרכו בצמצום. כמו ששנינו, רשב"ג אומר אף לעצמו אינו מחזיר אלא עד שלשים יום מכאן ואילך מוכרן בבית דין.

רשב"ג ר"ש ר' ישמעאל ור"ע אמרו שואלת הגמרא, מנין שרשב"ג אומר שמוכרן הוא כל ישראל הם בני מלכים לגמרי, שמא הוא אומר שעד שלשים יום מחזיר לו אותם בעינם, אם חבל כסות של מעיל יחזיר לו אותו מעיל. מכאן ואילך מחזירים לו את מה שראוי לו, ומוכרים את מה שאין ראוי לו, ימכור לו את הבגד של שיראין ויתן לו בגד אחד של צמר ואחד של קנבוס? מבארת הגמרא, שאם רשב"ג סובר סברא זו אין דבר שאינו ראוי לו. שהרי אביי אמר, רשב"ג ורבי שמעון ורבי ישמעאל ורבי עקיבא כולם סוברים שכל ישראל הם בני מלכים.

אין מטלטלים בשבת לוף וחרדל 1. רשב"ג במה ששנינו, אין מטלטלין בשבת לא רשב"ג מתיר בלוף שראוי לעורבים את הלוף, ולא את החרדל, שאינם ראויים היום מפני שאסור לבשל את הלוף ולטחון את החרדל. רשב"ג מתיר בלוף מפני שהוא מאכל לעורבין, וישראל הם בני מלכים וכל אחד ראוי לגדל עורבים לנוי ולמשחק. 2. רבי שמעון במה ששנינו, בני מלכים סכין שמן וורד על גבי מכותיהן בשבת שכן דרכן לסוך בחול בלא שום מכה ולא מוכח שהוא עושה לרפואה, ואין לגזור משום שחיקת סממנים. רבי שמעון אומר כל ישראל בני מלכים הן. 3. רבי ישמעאל ורבי עקיבא במה ששנינו בברייתא, הרי שהיו נושין בו אלף זוז ולבוש איצטלא בת מאה מנה מפשיטין אותה ממנו ומלבישים אותו איצטלא הראויה לו. ושנינו משום רבי ישמעאל. ושנינו משום רבי עקיבא, כל ישראל ראויין לאותה איצטלא.

למה שעלה בדעתנו מוכרים מחרשה של כסף וקונים פשוטה יותר שמעון בן גמליאל אומר שלאחר שלושים יום מוכרים גם את הכלים הצריכים לו ונותנים לו מה שראוי לו, ומוכרים מה

347 אם מוכרים את הכר והכסת שיש לו בודאי שאין משאירים לו מעות לקנות כסות לצורך י"ב חודש. תוס'.

שלא ראוי לו. בכר וכסת אפשר לומר שרשב"ג אומר שמוכרים אותם וקונים לו גרועים יותר, והמלוה יקח את ההפרש בחובו. אבל במחרישה מה ההבדל שיש בין מחרישה אחת לאחרת? אמר רבא בר רבה, במחרישה של כסף, שמוכרים אותה וקונים מחרישה זולה יותר. הקשה רב חגא יאמר לו המלוה, אינך מוטל עלי³⁴⁸? אמר לו אביי, שבאמת הדבר מוטל על המלוה, משום שנאמר "וְלֶךְ תִּהְיֶה צְדָקָה".

348 התוס' מפרשים שהקושיה היא על ר' ישמעאל ורבי עקיבא שא' שכל ישראל הם בני מלכים וכולם ראויים לאותה האיצטלא, כיון שהכתוב לא פירש את הדבר במפורש מדוע הדבר מוטל דוקא על המלוה לדאוג ללוה לבגד שלובשו לכבוד ולנוי יותר מלכל אדם? ותירצו שגם באיצטלא שייך לומר "לך תהיה צדקה", והכתוב מחייב את המלוה לא למנוע ממנו את הכבוד שהיה רגיל אליו עד עכשיו. תוס'.

